חישוב הערכים הגנטיים בפברואר 2004 מספרים, עובדות, פירושים

דניאל הוכמן
שה"מ, המחלקה לבקר

חישוב הערכים הגנטיים שנערך בפברואר 2004 השאיר רגשות מעורבים ומספר תהיות שמחפשות תשובה. במבחן הופיעו מעט פרים נבחנים חדשים ובכל זאת קבלנו מספר פרי לוח חדשים שאינם בצמרת, אך השיגו תוצאות מכובדות מאד.
אלו החדשות הטובות. עם זאת: אצל מספר פרים שהופיעו בלוח הקודם, חלו ירידות בערכים הגנטיים. הפירוט, בהמשך.

מבחן פברואר 2004: סוגי פרים

להלן סקירה על המבחן החדש וכיצד הוא "השפיע" על סוגי הפרים השונים: פרים נבחנים, פרים נבחנים חדשים, נבחנים עם בנות "הגל השני", פרים צעירים מבטיחים ופרי חו"ל.

פרים נבחנים - תזוזות בצמרת

כרגיל הסקירה מתחילה במעקב אחר השינויים שהתרחשו בערכי הפרים בין החישוב הנוכחי לבין החישוב הקודם. הפעם, התקבלו תוצאות שחרגו מהסטיות המקובלות, דווקא לכיוון הירידה... בטבלה 1 מוצגים ההפרשים הבולטים (10 "הקפיצות" הבולטות ו-10 "הצלילות" הבולטות, והיו כאלה) בין החישוב

טבלה 1. הפרשים (עליות וירידות) באומדן ההורשה (חמ"מ 01) בין המבחן פברואר 2004 לבין המבחן ספטמבר 2003. נכללו 50 הפרים הראשונים, עם הישנות 75% < במבחן ספטמבר 2003.

קפיצות			צלילות		
שם הפר	אומדן הורשה לחמ"מ 01 בפברואר 2004	הפרש מהמבחן הקודם	שם הפר	אומדן הורשה לחמ"מ 01 בפברואר 2004	הפרש מהמבחן הקודם
מידן	623	107	רופ	409	-385
טורפדו	808	103	לידר	283	-359
רוגי	827	83	רביולי	374	-261
מוח	733	83	מול	417	-160
נור	638	76	לין	471	-121
רבמג	607	63	דרדר	438	-119
סופון	825	47	ליבה	659	-109
מסבו	712	41	רוז	552	-108
טורפץ	675	39	רוליז	385	-105
טוליפ	652	36	רומי	458	-88

טבלה 2. השוואת תוצאות בין מבחנים פברואר 2004 וספטמבר 2003 אצל שלושה פרים: רופ, לידר ורביולי.

	מבחן 09.03	מבחן 02.04	השפעת ההפרש על האינדקס	מבחן 09.03	מבחן 02.04	השפעת ההפרש על האינדקס	מבחן 09.03	מבחן 02.04	השפעת ההפרש על האינדקס
	רופ			לידר			רביולי		
רשומות	69	109		533	806		175	272	
ימי חליבה	118	239		189	270		115	239	
השנות	84	89		97	98		93	95	
א.ה.חלב	302	−51	77	−2	−278	61	176	−51	50
א.ה.שומן	25.5	13.7	−100	17.1	7.8	−79	19.8	13.7	−52
א.ה.%שומן	0.14	0.14		0.16	0.16		0.13	0.14	
א.ה.חלבון	24.9	15	−307	10.9	3.3	−236	21.1	14.6	−202
א.ה.%חלבון	0.14	0.16		0.10	0.11		0.15	0.15	
א.ה. סת"ס	0.28	0.38	−30	−0.41	−0.24	−51	0.33	0.42	−27
א.ה. פוריות	−1.7	−2.7	−26	1.3	−0.7	−52	−1.9	−3.1	−31
א.ה. חמ"מ	794	409	−385	642	283	−359	635	374	−261

טבלה 3. פרים נבחנים חדשים עם הישנות גבוהה מ-75%. הפרים מסודרים לפי אומדן הורשה ל-חמ"מ 01.

שם	אב	אומדן הורשה לחמ"מ 01	רשומות	ימי חליבה
בר	בודוון	732	76	82
אקסון	אקסטרים	710	36	61
בולס	בוילר	610	44	84
סוס	סקורר	537	102	171
טורן	טורנדו	531	106	292
מלפי	מלוי	530	122	102
אקש	אקסטרים	527	42	68
מטן	מגף	473	94	147
קצין	קאש	464	132	171
בודל	סקורר	443	43	84
ריקור	רויאל	415	117	156
קרט	קפה	352	36	73
גלורי	גופי	298	138	112
בודד	בודוון	214	56	70
לופון	לוק	99	69	125
לוף	לוק	38	127	159

הנוכחי לבין זה שנערך בספטמבר 2003. נכללו בהשוואה 50 הפרים הישראלים הראשונים עם הישנות מעל 75% במבחן הקודם.

בין הפרים שעלו לעומת המבחן הקודם, יש כאלה שהתקדמו עד לצמרת הלוח: רוגי (בן רויאל), טורפדו (בן טורנדן), סופון (בן סקורר).

המדאיג כאן הן הירידות החזקות מאד של רופ (בן רויאל), לידר (בן לורד לילי) ושל רביולי (בן רויאל).

"הצלילות" הן בעקר אצל פרים שעדיין לא התייצבו, דהיינו לא צברו עדיין מספיק בנות, עדיין לא בתחלובה שנייה, ימי תחלובה קצרים ועוד.

על ידי הנתונים המוצגים בטבלה 2, נעשה פוקוס על שלושת המקרים כדי לנסות להבין את שורש הבעיה.

בשלושת המקרים, הירידה באומדן ההורשה לחלב (שגם הורידה מטה את החלבון) היתה הגורם המרכזי לירידת אומדן ההורשה הכללי (חמ"מ 01). נשאלת השאלה, איך פר (לידר) עם מעל ל-500 רשומות ועם מספר ימי חליבה גבוה לבנותיו, יורד כך בחישוב אומדן ההורשה לחלב? זה באמת תמוה והתשובה היא שלפר היו תוספת בנות התחלובה שנייה והדירוג היחסי שלהן היה נמוך בצורה משמעותית, בניגוד לצפוי. יש צורך להמתין לתוצאות התחלובה השנייה ואז "לשפוט" את הפר . לידר היה פר מומלץ לעגלות ויש לא מעט הריונות ממנו... מקרה דומה מאד קרה עם רביולי, שמבחנו הקודם היה אמור להיות בעל מהימנות סבירה...

טבלה 4. ממוצע חמ"מ 01 של הפרים הנבחנים החדשים ב-5 המבחנים האחרונים.

מועד מבחן	מספר פרים נבחנים חדשים	ממוצע חמ"מ 01 לפרים הנבחנים החדשים
מרץ 2002	18	85
ספטמבר 2002	19	373
פברואר 2003	25	471
ספטמבר 2003	20	509
פברואר 2004	16	436

בין 10 ה-"צוללים" יש 5 בני רויאל ו-3 בני לורד לילי. ככלל, לבני רויאל במבחן הקודם היה ממוצע חמ"מ טיפוח 550 ואילו כעת (12 פרים) הם משיגים 447. לבני טורנדו (7 פרים) ממוצע חמ"מ טיפוח של 494.

פרים נבחנים חדשים

הכוונה לפרים שבפעם הראשונה קבלו אומדן גנטי על סמך נתוני בנותיהם. נלקחים כאן בחשבון פרים שבין המבחן הקודם לנוכחי "אספו" מספיק נתונים (חמ"מ 01) כדי להגיע ל-75% הישנות ויותר.

היו 16 פרים כאלה, ילידי 1999. במבחן הקודם היו 20 פרים נבחנים חדשים, היינו קצב של

טבלה 5. תוצאות (אומדן הורשה לחמ"מ 01) במבחנים האחרונים של פרים שכעת מקבלים נתונים מבנות "הגל השני".

הפר	חישוב פברואר 2003 (חמ"מ 01')	חישוב ספטמבר 2003 (חמ"מ 01')	חישוב פברואר 2004 (חמ"מ 01')	הפרש לעומת מבחן פברואר 2003
סידון	803	777	712	-91
קפל	414	433	467	53
גבון	529	543	476	-53
קוטב	402	473	467	65
צלול	629	644	637	8
אבשה	724	721	660	-64
מוש	364	341	419	55
סדק	542	521	528	-14
קייזר	492	463	453	-39
צפל	391	441	440	49
גומז		498	433	-65*
דליה		940	858	-82*

*הפרשים לעומת מבחן ספטמבר 2003.

טבלה 6. פרים ההיו "צעירים מבטיחים" וחושב להם אומדן הורשה (חמ"מ 01) במבחן האחרון. מוצגים פרים עם הישנות גבוהה - 75% ועם מעל ל-100 ימי חליבה ממוצעים אצל בנותיהם.

מס. הפר	שם הפר	מס. רשומות	ימי חליבה	חמ"מ 01 לפי בנות	חמ"מ 01 לפי הורים	הפרש
3873	רביולי	272	239	374	545	-171
3888	טורט	363	244	88	419	-331
3885	רומי	162	317	458	531	-73
3905	מרון	106	292	242	436	-194
3904	מרסיה	394	131	596	500	96
3921	סוס	102	171	537	647	-110
3930	גלורי	138	112	298	565	-267
3826	דיגר	65	197	277	505	-228

טבלה 7. השוואה של אומדן ההורשה לחמ"מ 01 לפי בנות ולפי הורים, אצל פרים ההיו "צעירים מבטיחים" בקיץ 1998.

מס. הפר	שם הפר	מס. רשומות	ימי חליבה	חמ"מ 01 לפי בנות	חמ"מ 01 לפי הורים	הפרש
3754	מרן	762	331	233	298	-65
3652	גבון	4257	244	476	365	111
3777	מגוף	279	370	73	152	-79
3789	גיץ	496	345	285	371	-86
3630	קפל	2823	305	467	455	12

36(!) פרים נבחנים חדשים לשנה, יבול שעדיין רחוק מן היעד של 60 פרים צעירים נבחנים לשנה !!

הפעם היבול היה קצת פחות מרשים מאשר במבחן הקודם, אבל בהחלט טוב. ממוצע אומדן ההורשה לחמ"מ 01' היה 436. בר, בן בודוון ואקסון, בן אקסטרים היו הפרים הנבחנים החדשים הבולטים. שני הבנים של לוק-לוקון ולוף, הורידו את הממוצע חזק. לעומתם, שני בני אקסטרים-אקסון ואקש, מגיעים לממוצע של 618 חמ"מ טיפות. גם כאן יש להסתייג ולומר שבטבלה מופיעים פרים עם מעט רשומות ומעט ימי חליבה והנושא עדיין "פתוח".

פרים נבחנים עם בנות מ-"הגל השני"

בטבלה 5 מוצגים פרים שכעת מקבלים נתונים מבנות "הגל השני", כתוצאה מהזרעות שבוצעו כאשר הפרים האלה הפכו להיות "נבחנים" ונכנסו ללוח הפרים.

באופן כללי ניכרת יציבות טובה מאד וזה בהחלט המצב הרצוי לגבי פרים כאלה.

פרים צעירים מבטיחים

הולכים ומתרבים הפרים שהופיעו בלוח כ-"פרים צעירים מבטיחים" ושעכשיו יש להם בנות מניבות ולכן ערכים גנטיים מחושבים לפיהן. הפעם נוספו מבחנים ראשוניים משמעותיים (בנות בממוצע מעל ל-100 ימי חליבה) ל-4 פרים: מרסיה, סוס, גלורי ודיגר. מעניין תמיד להשוות בין אמדני ההורשה (חמ"מ 01) שמתקבלים כאשר נערכים החישובים על סמך תוצאות בנות הפרים לבין החישובים על סמך הורי הפרים. בממוצע, שני הערכים האלה צריכים להיות זהים. במידה ולא כך, אזי קיימת הטיה במודל הסטטיסטי או במרכיבים של החישובים. התוצאות מוצגות בטבלה 6.

צריך להבין שבשלב זה של מבחן הפרים הנבחנים החדשים (מרסיה, סוס, גלורי ודיגר) חישוב אמדן ההורשה לפוריות בנות ולסת"ס (בנות הפר נכנסות בחישוב כאשר יש להן לפחות 4 ביקורות חלב) הוא חלקי ולכן עוד יכולים להיות שינויים משמעותיים בתוצאות החמ"מ 01. ובכל זאת, הפרש ממוצע של 160 - הוא מעבר למה שהיה ניתן לצפות. האם קיימת הטיה כללית? האם ההבדלים נובעים מגורמים אחרים ? למשל: מבחן לא שלם לפוריות בנות ולסת"ס או בהטיה בערכים המומרים של פרי חו"ל שמהווים חלק גדול האבות הפרים.

במאמרים הבאים ננסה ללבן את הנושא. נתחיל בזה שנבחן מה המצב כיום אצל הפרים ה-"צעירים המבטיחים" של הלוח הראשון בו הופיע קטגוריה זאת של פרים: קיץ 1998. התוצאות בטבלה 7.

ממוצע ההפרש הוא 21 - אמנם שלילי אבל די קרוב ל- 0. תוצאה זאת מתקבלת על הדעת. אז, אולי הבעיה טמונה בבעיות ההמרה של פרי חו"ל שהם אבות הפרים הצעירים? נבחן זאת בפעם הבאה...

פרי חו"ל עם מבחן מקומי

הפעם לא נוספו לרשימת הנבחנים פרי חו"ל עם מעל ל-75% השנות.

להתראות במבחן הבא. ■